

Vadovėlis kaip paskatinimas rašyti

Ryšiai su visuomene: strategija ir taktika / Dennis L. ILCOX, Glen T. CAMERON, Philip H. AULT, Warren K. AGEE. Kaunas: Poligrafija ir informatika, 2007, 496 p. ISBN 978-9986-850-59-5

Ar sunku parašyti vadovėlį apie ryšius su visuomene?

Šis klausimas daugeliui galbūt būtų panašus į retorinį, kuris suponuoja tarsi savaime suprantamą atsakymą – ne. Mat kalbėdami apie ryšius su visuomene turime omeny praktinius, apčiuopiamus dalykus, tai, apie ką jau yra parašyta ne viena knyga ar mokslinis straipsnis.

Bet pažvelkime realybei į akis. Vis dar skaitoma ir dažnai cituojama pirmoji ryšių su visuomene sričiai priskiriama Edwardo L. Bernayso (*Edward L. Bernays*) 1923 metais parašyta knyga „Išgryninant viešąją nuomonę“ (*Crystallizing public opinion*). Atrodytų, viskas, kas buvo rašyta beveik prieš šimtą metų, turėtų būti beviltiškai pasenę ir netinkama šiais dienais, tačiau anaipatol ši knyga iki šiol išlieka bene dažniausiai nurodoma pozicija ryšių su visuomene mokslininkų darbuose.

Galima sakyti, kad lygia greta pagal citavimą žengia dar dvi knygos: Jameso Grunigo (*James Grunig*) ir Todo Hunto (*Tod Hunt*) „Ryšių su visuomene vadyba“ (tikslėsnį vertimo variantą sunku pateikti – *Managing Public Relations*) ir Deniso Wilkinso (*Dennis L. Wilcox*) ir kitų autorių knyga „Ryšiai su visuomene: strategija ir taktika“ (*Public Relations: Strate-*

gies and Tactics). Pastaroji knyga beveik po trejų metų intensyvaus vertimo į lietuvių kalbą 2007 metų pabaigoje pasirodė Lietuvos knygynų lentynose, o užsienyje jau baigiamas išparduoti naujesnis šios knygos leidimas¹.

Kas tie ryšiai su visuomene? Lietuvoje manoma, kad tai dar gana nauja profesinė sritis, kuri, galima sakyti, pradėjo formotis kartu su Lietuvos valstybe. Tokių teiginių būtų galima pagrįsti: Lietuvos Tarybos (1918 metų) sprendimu buvo nutarta pakviesti žymų tuometinį JAV ryšių su visuomene specialistą Edwardą Bernaysą sukurti naujosios valstybės įvaizdį ir jos nepriklausomybės siekio palaikymą JAV visuomenėje. Būna tik spėlioti, kaip Lietuvoje būtų plėtojusi ryšių su visuomene veikla, jei ne Antrasis pasaulinis karas ir Sovietų okupacija. Gana simboliška ir tai, kad antrą kartą ryšiai su visuomene, kaip profesinė veikla, radosi Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo metu, kai vėlgi buvo prašoma užsienio valstybių palaikymo.

Simboliška ar ne, tačiau Lietuvoje ši sritis gana greitai išsiplėtojo, įgijo visas įmanomas

¹ Pristatoma knyga – 7-ojo leidimo vertimas, 8-asis šio vadovėlio leidimas pasirodė 2005 metų gegužės 19-ąją.

ryšių su visuomene veikai būdingas formas: ryšiai su valdžios institucijomis, finansiniai ryšiai su visuomene, ryšiai su žiniasklaida, lobizmas, ryšiai su bendruomene ir viešieji reikalai. Lietuvoje gal tik metais ar dvejiems vėluoja Europoje vyraujančios šios srities mados: pastaraisiais metais tai matyti stebint interneto dienoraščių plėtrą, reputacijos vadybos paslaugų pasiūlą ar socialinės atsakomybės plėtojimą.

Dėl tokios gana išplėtos ir daug veiklų aprėpiančios profesinės veikos ir kyla problemų tiems, kurie pasiryžta parašyti vadovėlių: reikia aptarti daugelį dalykų, tačiau vienodai gerai visus juos išmanyti ir būti patyrusiam sudėtinga.

Todėl keturių autorių tandemas turbūt ir paaiškina šio vadovėlio sėkmę ir populiarumą.

Kuo vertinga ši knyga?

Pirmiausia tai – vadovėlis, kuriame suprantamai pristatomi esminiai srities dalykai – sampratos, priemonės ir metodai, taikomi šiandienėje ryšių su visuomene veikloje.

Vadovėlio turinys tikrai išpūdingas; knyga sudaryta iš 5 stambių dalių, kurios skaidomos į smulkesnes. Pirmojoje dalyje pristatomi esminiai terminai, ryšių su visuomene, kaip veiklos, lyginimas su kitomis komunikacinėmis veiklomis, tokiomis kaip rinkodara ir reklama; apžvelgiama ryšių su visuomene raida. Šioje dalyje pristatoma daugiausia srities raida JAV, tačiau užsimenama ir apie veiklos ištakas Didžiojoje Britanijoje, Vokietijoje. Šioje dalyje pakankamai išsamiai apžvelgiama etikos ir profesionalumo sąsaja, nagrinėjama tinkama ryšių su visuomene profesionalo elgsena; aptariama profesiograma, nepamiršamas lytiškumo ir tautiškumo aspektas. Bendroji vadovėlio dalis, skirta esminėms ryšių su visuomene sąvokoms aptarti, baigiama ryšių su visuomene organizacinių struktūrų ir veiklos organizavimo aptarimu.

Antroji stambi knygos dalis pavadinta procesu, ji atskleidžia esminius ryšių su visuomene veiklos etapus: tyrimą, programos sudarymą, komunikaciją ir vertinimą.

Trečiojoje dalyje, kuri skirta strategijai aptarti, autoriai pristato skirtingus ryšių su visuomene aspektus, padedančius tinkamai parengti ryšių su visuomene veiklos ilgalaikius planus: auditorijos samprata ir visuomenės nuomonės tyrimas, priemonės atitinkamoms auditorijoms pasiekti, teisiniai aspektai, reglamentuojantys ryšių su visuomene veiklą.

Ketvirtoji dalis bene plačiausia – joje aptariami ryšių su visuomene veiklos tipai: bendrovės komunikacija (arba kaip dabar madinga Lietuvoje vadinti šią veiklą – korporatyvinė komunikacija), ryšiai su Vyriausybe, tarptautiniai ryšiai su visuomene, ne pelno ir švietimo organizacijų komunikacija, ryšiai su visuomene pramogų, sporto ir kelionių veikloje. Ši knygos dalis bene vertingiausia, nes joje bendruosius teorinius ryšių su visuomene pagrindus gausiai iliustruoja praktinių pavyzdžių aprašymas ir analizė.

Ketvirtoji knygos dalis skirta daugiau techniniams ryšių su visuomene veiklos aspektams aptarti: joje pristatomos priemonės, kuriomis gali būti siekiama ryšių su visuomene tikslų: naujienų pranešimai, brošiūros, informaciniai lapai ir biuletiniai, metinės ataskaitos ir kiti bendrovių leidiniai, kalbos ir garsiniai naujienų pranešimai, vaizdajuostės, filmai, nuotraukos ir komiksai, ir jų teikiamos galimybės ryšiams su auditorija sukurti ir palaikyti.

Prisiminus klausimą apie knygos naudą ir vertę, verta paminėti ir antrąjį – UŽ: pavyzdžių, iliustruojančių pagrindinius teorinius teiginius, gausa. Galbūt tai atrodo nesolidžiai, kai didžioji dalis vadovėlio medžiagos pateikiama pavyzdžiais su įvairiais pratimais, tačiau ryšių su visuomene veiklos bendrajam suvokimui teorinės medžiagos neužtenka – reikia daug ką

apmąstyti, pačiam pavartyti, padaryti, kad suprastumei, kodėl ir kaip turi būti atliekamas vienas ar kitas veiksmas.

Tačiau... Tačiau reikia paminėti ir tai, kas krinta į akis ne skaitant originalą, o bandant jį versti į lietuvių kalbą ir skaitant jį lietuvių kalba: tekstas anglų kalba atrodo įtaigesnis, kartais jis nėra kvestionuojamas kaip savaime suprantamos priimamos autorių paliktos tekste klaidos ar netikslumai, neatitikimai, kurie tampa itin matomi vartant lietuviškąjį variantą. Ir

tai jokiais būdais nėra vertėjų ar vertimą tvarkiusių žmonių klaidos. Tiesiog lietuviškai parašytą žodį lengviau kritikuoti. Skaitant lietuviškąjį šio vadovėlio variantą, kyla noras pasiūlyti leidykloms daugiau autorių versti į lietuvių kalbą, gal šitaip paskatinsime Lietuvos mokslininkus ne tik skaityti ir studijuoti užsienio autorių darbus, bet ir paakinsime studentus vertinti su jais dirbančių dėstytojų kompetenciją, kuri pranoksta bet kokio amerikietiško vadovėlio pavyzdžių analizės rinkinį.

Dr. Renata Matkevičienė